

Psalmii lui Tudor Arghezi si poezia de inspiratie religioasa a lui Vasile Voiculescu

1. Tudor Arghezi si Vasile Voiculescu - Personalitati de seama ale lirici romanesti

Tudor Arghezi a fost considerat placa turnanta a liricii noi intuind cu siguranta aproape toate formele poeziei moderne: poezia fiorului religios, poezia sentimentului casnic, poezia vizionara, poezia universului domestic, poezia metamorfozelor materiei, poezia jocului, poezia absurdului. Cu o putere inepuizabila de inventie artistica el a realizat o fuziune intre traditie si modernitate, s-a prezentat pana in ultimii ani de viata sub fete nebanuite, noul rasarind din ceva stravechi. Convins ca se afla neincetat in tinda - ca el este ucenicul ce trebuie sa staruie cu migala si neobosita truda asupra cuvintului, Arghezi a realizat o poezie originala. Volumul Cuvinte potrivite - publicat in 1927 este pe buna dreptate un eveniment literar si apare cand Arghezi deja patrunsese in constiinta literara a vremii; aparitia este salutata de Eugen Lovinescu, Mihai Ralea, serban Cioculescu, G. Calinescu sau Felix Aderca care spunea: A aparut intre noi si cartea mult asteptata a poetului pe care de douazeci de ani il cauta, il suspina si il recita cu ochii inchisi sufletele insetate. Insetat de absolut, poetul cauta pe Dumnezeu, dovada a certitudinii perfectiunii. Este cuprins de indoilei, isi pierde rabdarea; neincetat cautam, speram, ramanand intre nadejde si indoiala, credinta si tagada, dupa cum reiese din majoritatea Psalmilor publicati in Cuvinte potrivite si ulterior.

Tema dominanta a poemelor lui Vasile Voiculescu este cea religioasa. Aceasta vocatie mistica este o constanta a intregii opere a lui Vasile Voiculescu si, asa cum spunea Nichifor Crainic, prin aplecarea sa asupra motivelor biblice, prin prezentarea unei lumi romanesti intr-un Eden oriental, Vasile Voiculescu se integreaza in credinta ortodoxa, asa cum Paul Claudel se integreaza in catolicism prin imnurile si odele sale liturgice. Scenele si motivele biblice, prezente chiar in primele volume, constituie, incepand cu Parga si Poeme cu ingeri, punctul de plecare al unor meditatii asupra conditiei umane, insetata de desavarsire, dar aflata sub ispita amagitoare a pacatului. Aceasta trasatura il apropie pe Voiculescu de Arghezi sau Rainer Maria Rilke. Ceea ce il deosebeste - credinta intr-un Dumnezeu salvator.

2. Psalmii lui Tudor Arghezi

in Psalmi, fluxul lirico-dramatic nu este unul obisnuit, ci un nesfarsit spectacol al mintii, iar aparentul dialog cu Dumnezeu este - de fapt - monolog, poetul zbatandu-se intre concret si absolut si cautandu-si partea incompleta, latura ideal-divina. Daca la Eminescu, Luceafarul gaseste un Demiurg - Constiinta universala in cer, unde si ramane Geniul sau, Arghezi isi doreste Dumnezeul pe Pamant - intru inaltarea omului concret.

Situat intre doua nopti cea a umbrei initiale, si cea a umbrei finale in care se varsa gramezile de oseminte, poetul-om este sfasiat de faustiana sete ontologica si sta in fata divinitatii cu toate marile lui intrebari. Noaptea nu consta insa in nazuinta spre absolut, ci in umana si infricosatoarea drama

a imposibilitatii cunoasterii totale. Din aceasta constiinta nelinistita si lucida se naste implorarea si dorul chinuitor al psalmistului: Nici rugaciunea, poate, nu mi-e rugaciune,/ Nici omul meu nu-i poate omenesc./Ard catre tine incet ca un taciune/ Te caut mut, te-nchipui, te gandesc. (Psalm). Dumnezeu li s-a aratat primilor oameni, iar pe vremea aceea ingerii lui grijeau si pruncul si barbatul si femeia. insetat de imaginea Lui, poetul asteapta revelatia unei iviri din cristal, ori il cauta pretutindeni: Ma uit in tine, ca intr-o chilie/ Ma uit in ceruri, in imparate/ Ma uit in gol, ma uit in vizuini/ Te caut printre spinii din gradini.

Dar timpul omului nu coincide cu timpul Fiintei, iar cel care pipaise locul urmei sale cu zabava traieste un acut sentiment de singuratate cosmica. Psalmii sunt o lupta a poetului cu sine insusi, cu evidenta sentimentului de solitudine ce-l copleseste. (N. Manolescu). Uneori, gestul cunoasterii ia forma unei activitati primordiale - vanatoarea - dar poetul ipostaziat intr-un talhar de ceruri se opreste in fata gestului prometeic lovindu-se de interdictia divina: Dar eu ravnind in taina la bunurile toate/ ti-am auzit cuvantul zicand ca nu se poate. Dornic de certitudinea existentei lui Dumnezeu (Vreau sa te pipai si sa urlu: este!), poetul sfasiat de o nelinistita patima cereasca, traieste suferinta limitelor umane; de aici, lacatele, drugii, ocolul (simboluri ale spatiului inchis) Nu pot sa fug din marele ocol sau Sunt Doamne, prejmuat ca o gradina/ in care paste un manz. Calatoria cunoasterii devine odisee fara sens care se opreste in punctul initial, iar cautatorul este inchis intr-un castel labirintic, ca un erou kafkanian: Piscul sfarseste in punctul unde-ncepe/ Marea ma-nchide, lutul m-a oprit/ Am alergat si-n drum m-am razvratit/ si n-am scapat din zarea marei stepe.

3. Poezia de inspiratie religioasa a lui Vasile Voiculescu

Arhaicul catre care tinde constant poezia sa il face sa indrageasca tot ce a fost creat de mana lui Dumnezeu si pastrat astfel. Ancorarea permanenta in mit, in credinta nu supara. Imaginile ingerilor, prezente in toata lirica poetului nu pledeaza pentru incadrarea sa in sfera ortodoxismului dar ortodoxismul lui V. Voiculescu este anterior aceleia al Gandirii (G. Calinescu). S-a remarcat ca in poezia lui Vasile Voiculescu apar ingeri profani, ba chiar lascivi, uneori, reduci la simple elemente de decor. ingerii sunt dematerializati pana la abstractizare, uneori ramanand simple nume. Dimitrie Micu observa ca apartenenta la tagma angelica nu este intotdeauna realitate, ea fiind aspiratie virtualmente, sau ingerete asa cum apare in inger amanat: Coborat pe line aripi de suspine,/ La un loc cu viermii, lin sa nu-l destepete,/ Se-ntoarce-n carne, alte vremi s-astepte,/Alba ingeret incheagata-n tine! Nu numai prezenta ingerilor evoca sentimentul religios, ci si unele poetizari ale multor pagini din biblie: Iisus pe ape, Pregatire de cina, Cina cea de taina. in general, poezia de inspiratie religioasa a lui Vasile Voiculescu acuza cerebralitatea si meditatiile.

Un usor fir arghezian transpare in Asteptare sub cortul pustiei, Plangere catre heruvim. Imagini cu ingeri aparusera si in volumul Din tara zimbrului: Cand vine clipa Domnului/ Acum in vremea-nfrangerii/ Te pleaca Maicii - Domnului/ Sa ne trimita ingerii. in Parga ne intampina ingerul Nadejdii, heruvimul nevazut cu sabia de foc de la poarta Paradisului, un inger groaznic si ingerul cel mare - moartea. in Poeme cu ingeri schimbarea de stil este vizibila: ingerii prezentati de Voiculescu chiar din primele poezii devin acum niste locuitori ai satelor si ai campurilor (N. Manolescu).

Numai in Poeme cu ingeri, Vasile Voiculescu izbeste cu acea nota care-i da originalitatea, punandu-l de altfel intr-un grup de poeti pentru care ingerul este un instrument mitologic elementar. Acum poetul este ortodoxist, traditionalist si continua alaturi de Blaga cantarea jelei metafizice (G. Calinescu). Universul spiritual romanesc se prelungeste in ingeri, infiorate plasmuiuri ale unui misterios fluid subteran.

Temele religioase (Nasterea, prezentarea magilor, moartea lui Iisus) abunda in lirica poetului culminand cu elanul mistic din Pasarea lui Dumnezeu: Un vultur are cuib in mine/ il simt cum falgaie mereu/ si vulturul, precum stiti bine/ E pasarea lui Dumnezeu. G. Calinescu observa demitizarea ingerilor care seamana in brazde samanta poeziei: Cereasca floare, alba, stralucita/ Cu bland miros de rai e Poezia?/ Samanta ei de ingeri e zvarlita/ si brazda calda-i e copilaria. Ipostaza de crestin convins ca cerul nu poate fi uimit ii sugereaza imagini de un monumental serafic: Soarele a navalit inlauntrul meu/ si cu el odata./ Lumea toata/ ingerul lumnator a zburat aiurea. Lasandu-si infipta securea:/ Cocioaba sufletului de-atunci insa-i plina,/ D soare, de slava si de lumina.

Universul liric al poetului n-a pastrat religiozitatea la baza structurii intime a operei. Ultimele sonete inchipuite ale lui Shakespeare in traducere imaginara ofera imagini ale unui crestinism contaminat de Platon. in intezariri, materia lirismului nou o da inclinatia spre jocul psihologic, spre izvoarele tulburi ale sufletului.

4. Asemanari si deosebiri intre cele doua opere - concluzii finale

Psalmii lui Tudor Arghezi preaslavesc maretia lui Dumnezeu, cauta coborarea acestuia pe Pamant si se aseamana cu poezia lui Vasile Voiculescu prin meditatiile continue asupra conditiei umane pe Pamant. Dar poezia lui Vasile Voiculescu este critica fata de ingeri, care apar profani, fata de cerebralitate si meditatie.